

Το MOG ως αντικείμενο μελέτης: Ιστοριογραφία, Τραυματική Μνήμη, Δημόσια Ιστορία, Ιστορική Εκπαίδευση

Πρακτικά Διαδικτυακής Ημερίδας
28 Μαΐου 2022

Επιστημονική επιμέλεια:
Νίκος Αποστολόπουλος, Γιώργος Κόκκινος, Ζέτα Παπανδρέου

Freie Universität Berlin
Πρόγραμμα «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» (MOG)
Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Εργαστήριο Ιστορίας και Κοινωνικών Επιστημών

Το MOG* ως αντικείμενο μελέτης: **Ιστοριογραφία, Τραυματική Μνήμη,** **Δημόσια Ιστορία, Ιστορική Εκπαίδευση**

*Memories of the Occupation in Greece (MOG)

FREIE UNIVERSITÄT BERLIN
INSTITUTIONELLES REPOSITORIUM REFUBIUM
<https://refubium.fu-berlin.de>

ΤΙΤΛΟΣ

Το MOG ως αντικείμενο μελέτης :
Ιστοριογραφία, Τραυματική Μνήμη, Δημόσια Ιστορία, Ιστορική Εκπαίδευση

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Νίκος Αποστολόπουλος, Γιώργος Κόκκινος, Ζέτα Παπανδρέου

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Μαρία Γονιδάκη

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Πελαγία Τσινάρη

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Οι μάρτυρες του ψηφιακού αρχείου «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» (MOG)
© Freie Universität Berlin

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Gösta Röver

PROJECT MANAGEMENT

Βασιλική Πανταζίδου

ΠΡΩΤΗ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ιούλιος 2023

DOI: <http://dx.doi.org/10.17169/refubium-39694>

ISBN (online): 978-3-96110-463-5

(CC BY-NC-ND 4.0)

Freie Universität Berlin

<https://www.fu-berlin.de>

Πρόγραμμα «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» (MOG)

<https://www.occupation-memories.org>

Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Π.Τ.Δ.Ε., Εργαστήριο Ιστορίας και Κοινωνικών Επιστημών

<https://lab-history.pre.aegean.gr>

Ο παρών τόμος περιέχει όλες τις εισηγήσεις των ομιλητών που υπάρχουν και σε γραπτή μορφή. Το σύνολο των εισηγήσεων είναι διαθέσιμο σε μορφή βίντεο στην ιστοσελίδα του προγράμματος MOG: <https://www.occupation-memories.org/konferenz-280522>

Τα άρθρα ολοκληρώθηκαν το έτος 2022.

Η ευθύνη για την άδεια χρήσης βιβλιογραφικών στοιχείων, φωτογραφιών και ηλεκτρονικών συνδέσμων εναπόκειται στον συγγραφέα του εκάστοτε άρθρου.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	8
Vorwort	9

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Annedore Dierker	11
Γιώργος Κόκκινος	15
Νίκος Αποστολόπουλος	17
Κώστας Αγγελάκος	23
Παναγιώτης Κιμουρτζής	25
Βασιλική Σακκά	27

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

Χάγκεν Φλάισερ <i>Μνήμες Πολέμου, Δημόσια Ιστορία και Πολεμοκαπηλία</i>	30
Ulrich Moennig <i>Trauma und Erinnerung, Erzählen und Zuhören. Die Erfahrung der Deutschen Besatzung in der griechischen Nachkriegsliteratur, in Berichten von Zeitzeugen und in Erinnerungsinterviews</i>	41
<i>Τραύμα και μνήμη, αφήγηση και ακρόαση. Η εμπειρία της γερμανικής Κατοχής στην ελληνική μεταπολεμική λογοτεχνία, σε μαρτυρίες και σε συνεντεύξεις μνήμης</i>	47
Αργύρης Σφουντούρης <i>Θύματα: νεκροί και επιζώντες. Μνήμη και οδύνη</i>	53
Titus Milech <i>Tatort Deutschland. Meine unheimliche Heimat</i>	55
<i>Ο τόπος του εγκλήματος. Γερμανία, η ανοίκεια πατρίδα</i>	60

1ο ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙ • Ιστορική δικαιοσύνη

Στράτος Δορδανάς Εγκλήματα πολέμου, «τυφλή» δικαιοσύνη και το σώμα των συνηγόρων υπεράσπισης: Η περίπτωση του δικηγόρου Hans Laternser	66
Ζέτα Παπανδρέου Η σημασία της «επανορθωτικής» δικαιοσύνης για την επούλωση ιστορικών τραυμάτων	78
Γιώργος Κόκκινος Κριτικά σχόλια για το πρόγραμμα «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» (MOG)	99

2ο ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙ • Ιστορικό τραύμα και Δημόσια Ιστορία

Αιμιλία Σαλβάνου Μνήμη, ιστορία και ιστορική κουλτούρα	118
Άγγελος Παληκίδης Προφορική Ιστορία, τραύμα και συγκρουσιακότητα στην ιστορική εκπαίδευση: Η προσέγγιση του Συμβουλίου της Ευρώπης	127
Έλλη Λεμονίδου Το έργο «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» ως ένα συνεκτικό παράδειγμα Δημόσιας Ιστορίας	136
Σοφία Ηλιάδου-Τάχου Οι χρήσεις των ταυτοτήτων των σλαβόφωνων στο πλαίσιο της Δημόσιας Ιστορίας κατά την κατοχική περίοδο	142
Ευγενία Αλεξάκη Καλλιτεχνικές παρεμβάσεις, προφορικές ιστορίες και ιστορικά τεκμήρια: διασυνδέσεις σε εκθεσιακά-μνημονικά περιβάλλοντα για το δύσκολο παρελθόν	157

3ο ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙ • Το MOG στο ελληνικό και το γερμανικό σχολείο

Παναγιώτης Γατσωτής Το πρόγραμμα «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» (MOG) ως Εργαστήριο Ιστορίας	175
Regina Wiesinger Nutzung, Einsatz und Anwendung der MOG - Lernplattform in der Praxis. Möglichkeiten und Erfahrungen im Unterrichtseinsatz an der Deutschen Schule Athen	180
Χρήση, αξιοποίηση και εφαρμογή της Εκπαιδευτικής Πλατφόρμας MOG στην πράξη. Δυνατότητες και εμπειρίες της αξιοποίησης στο μάθημα της Ιστορίας στη Γερμανική Σχολή Αθηνών	184
Ιωάννα Εξάρχου Η εκπαιδευτική πλατφόρμα MOG: Προτάσεις αξιοποίησης της παιδαγωγικής σκευής για διδακτικές εφαρμογές στο μάθημα της ξένης γλώσσας	189

4ο ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙ • Προφορική Ιστορία και αξιοποίηση μαρτυριών I

Γιώργος Αντωνίου Σκέψεις πάνω στη μεθοδολογία της συνέντευξης: Συγκρίνοντας 4 αρχεία Προφορικής Ιστορίας για το Ολοκαύτωμα (MOG, Fortunoff, USC Shoah Foundation και USHMM Holocaust Eye-Witness program). Το MOG (Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα) και η Προφορική Ιστορία	193
Ελένη Αποστολίδου Οι προφορικές μαρτυρίες ως ιστορική πηγή. Ο παιδαγωγικός και πολιτικός τους ρόλος	203
Έλενα Κουμεντάκου Ο ρόλος της μαρτυρίας ως εργαλείου για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Η αξιοποίησή της στο παράδειγμα της ιστορικής έρευνας στο ανέκδοτο σχολικό αρχείο της περιόδου 1933-1944 της Γερμανικής Σχολής Αθηνών	215
Damian Thönges Βιντεο-συνεντεύξεις ως εργαλείο στο μάθημα: Η ψηφιακή εκπαιδευτική πλατφόρμα στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου	225

5ο ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙ • Προφορική Ιστορία και αξιοποίηση μαρτυριών II

Κώστας Κασβίκης Ποιος φοβάται την Προφορική Ιστορία; Παρατηρήσεις για την αξιοποίηση της Προφορικής Ιστορίας στα Προγράμματα Σπουδών Ιστορίας της περιόδου 2003-2022	230
Γεωργία Κουσερή, Ευαγγελία Καλογήρου, Βασιλική Κουτσοκέρα Αξιοποίηση του αρχείου «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» (MOG) στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: ένα παράδειγμα από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	244
Μαρία Ρεπούση και Κλεονίκη Βότσαρη, Στέφανος Διαμαντής, Δέσποινα Μπουγαΐδου, Αθανασία Παράσχου, Μαρία Σαρμανιώτη, Ειρήνη Τρικκαλιώτη Ψηφιακή Ιστορία στο σχολείο. Το παράδειγμα μιας ψηφιακής ιστορίας για τη μετανάστευση των Ελλήνων και των Ελληνίδων τον 20ό αιώνα	257
Βασιλική Σακκά Προφορική Ιστορία και Σχολείο: Οι προφορικές μαρτυρίες ως διανοητική και διδακτική πρόκληση για εκπαιδευτικούς και μαθητές. Προβλήματα και επισημάνσεις στη διδακτική τους αξιοποίηση	281
Βιογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων	297

Πρόλογος

Η παρούσα ψηφιακή έκδοση περιλαμβάνει τις εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο της διαδικτυακής ημερίδας με θέμα «Το MOG ως αντικείμενο μελέτης: Ιστοριογραφία, Τραυματική μνήμη, Δημόσια Ιστορία, Ιστορική Εκπαίδευση», η οποία πραγματοποιήθηκε στις 28 Μαΐου 2022 και συνδιοργανώθηκε από το Εργαστήριο Ιστορίας και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου και το Πρόγραμμα «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» του Freie Universität Berlin.

Αντικείμενο της Ημερίδας, όπως και των Πρακτικών της, είναι η επιστημονική αποτίμηση, επιβεβαιωτική ή κριτική, της εγκυρότητας και της λειτουργικότητας του εκπαιδευτικού προγράμματος «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» και ειδικότερα οι επιστημολογικές, ιστοριογραφικές, διδακτικές-παιδαγωγικές παραδοχές και παράμετροί του, με γνώμονα την ενδεχόμενη εφαρμογή του στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Μια εφαρμογή που θα αποβλέπει κατά κύριο λόγο στη διεύρυνση της ιστορικής κουλτούρας και της ιστορικής σκέψης των μαθητών μέσω της εξοικείωσής τους (όπως και των εκπαιδευτικών) με νέα εργαλεία μάθησης.

Επιπλέον, επιδιώκονται η διεργασία της τραυματικής μνήμης της περιόδου της Κατοχής και η αύξηση και προώθηση του γνωστικού κεφαλαίου για τον αντιστασιακό αγώνα του ελληνικού λαού, όπως και για τις ηθικές και οικονομικές οφειλές της Γερμανίας, παράγοντες που έχουν καθοριστική σημασία για την απονομή ιστορικής δικαιοσύνης, χωρίς την οποία δεν είναι εφικτή η ελληνογερμανική συμφιλίωση για το επίμαχο και τραυματικό παρελθόν.

Βιογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων

Κώστας Αγγελάκος, Καθηγητής Παιδαγωγικών, Διευθυντής Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Ιστορική Έρευνα, Διδακτική και Νέες Τεχνολογίες», Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ευγενία Αλεξάκη, Ιστορικός Τέχνης, Διδάσκουσα στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής και στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Επιστήμες της Αγωγής: Ζητήματα Ιστορίας, Ιστορικής Εκπαίδευσης και Εκπαιδευτικής Πολιτικής», Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Γιώργος Αντωνίου, Επίκουρος Καθηγητής Εβραϊκών Σπουδών, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ελένη Αποστολίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια Διδακτικής της Ιστορίας, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Νίκος Αποστολόπουλος, Επίτιμος Καθηγητής Παιδαγωγικής, Διευθυντής Προγράμματος MOG, Freie Universität Berlin

Παναγιώτης Γατσωτής, Δρ Ιστορίας, Εκπαιδευτικός, 1ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αθηνών

Στράτος Δορδανάς, Επίκουρος Καθηγητής Νεότερης και Σύγχρονης Βαλκανικής Ιστορίας, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Ιωάννα Εξάρχου, Δρ Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, Φιλολόγος, Διευθύντρια Τομέα DSD, Εράσμειος Ελληνογερμανική Σχολή

Σοφία Ηλιάδου - Τάχου, Καθηγήτρια Νέας Ελληνικής Ιστορίας και Ιστορίας της Εκπαίδευσης, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Κώστας Κασβίκης, Αναπληρωτής Καθηγητής Διδακτικής της Ιστορίας και Πολιτισμού, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Παναγιώτης Κιμουρτζής, Καθηγητής Εκπαιδευτικής Πολιτικής και Ιστορίας της Εκπαίδευσης, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Ιστορικών της Εκπαίδευσης

Γιώργος Κόκκινος, Καθηγητής Ιστορίας και Διδακτικής της Ιστορίας, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Εργαστήριο Ιστορίας και Κοινωνικών Επιστημών

Έλενα Κουμεντάκου, Εκπαιδευτικός, Καθηγήτρια Φιλολογικών, Γερμανική Σχολή Αθηνών (Deutsche Schule Athen)

Γεωργία Κουσερή, Διδάσκουσα ως Ακαδημαϊκός Υπότροφος, Π.Τ.Δ.Ε., Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Έλλη Λεμονίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών

Άγγελος Παληκίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Διδακτικής της Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ζέτα Παπανδρέου, Δρ Διδακτικής της Ιστορίας, Post Doc Ε.Μ.Π., Διδάσκουσα στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Ιστορική εκπαίδευση και διδακτική», Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Μαρία Ρεπούση, Ιστορικός, Καθηγήτρια Ιστορίας και Ιστορικής Εκπαίδευσης, Π.Τ.Δ.Ε., Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Βασιλική Σακκά, Δρ Ιστορίας και Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Εκπαιδευτικός, τ. Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου, Πρόεδρος του Ομίλου για την Ιστορική Εκπαίδευση στην Ελλάδα (Ο.Ι.Ε.Ε.)

Αιμιλία Σαλβάνου, Δρ Ιστορίας, Σύμβουλος Καθηγήτρια, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Αργύρης Σφουντούρης, Επιζών Ολοκαυτώματος στο Δίστομο

Χάγκεν Φλάισερ, Ομότιμος Καθηγητής Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Annedore Dierker, Διευθύντρια Γερμανικής Σχολής Αθηνών (Deutsche Schule Athen)

Titus Milech, Συγγραφέας, Ψυχίατρος-Ψυχαναλυτής

Ulrich Moennig, Καθηγητής Βυζαντινολογίας και Νεοελληνικής Φιλολογίας, Universität Hamburg

Damian Thönges, Επιστημονικός Συνεργάτης, Πρόγραμμα MOG

Regina Wiesinger, Εκπαιδευτικός, Καθηγήτρια Ιστορίας και Κοινωνιολογίας, Γερμανική Σχολή Αθηνών (Deutsche Schule Athen), Διευθύντρια του Προγράμματος «Η ΓΣΑ θυμάται» («DSA erinnert»)

Τελευταία ενημέρωση: Ιούνιος 2023

Freie Universität Berlin
Kaiserswerther Str. 16-18
14195 Berlin
Germany
<https://www.fu-berlin.de>

